**RAADSINFORMATIEDOCUMENT GEMEENTE WATERLAND**

| | |
|---|---|
| **Raadsnummer** | : 198-12 |
| **Zaaknummer** | : 19288-2024 |
| **Onderwerp** | : Heroriëntatie dorpshuizen en de Bolder |
| **Portefeuillehouder** | : Astrid van de Weijenberg |
| **Contact via** | : Cluster Participatie |
| **Datum** | : 24 juni 2024 |

---

**Kennisnemen van**
de heroriëntatie inzake dorpshuizen en de Bolder.

**Inleiding**
In het Coalitieakkoord 2022-2026 is het volgende opgenomen: *'De positie van de dorpshuizen en de relatie met 'De Bolder' vergt een nadere oriëntatie. Meer samenwerking is nodig om ook in de kernen buiten Monnickendam tot een volwaardig sociaal- cultureel werk te kunnen komen en om tot een oplossing te kunnen komen voor de financiële problematiek van een aantal dorpshuizen.'*

Daarnaast hebben gemeenten meer dan in het verleden een grote opgave in het versterken van de sociale basis van het zogenoemde voorliggende veld waarvan het sociaal werk onderdeel uitmaakt. De Hervormingsagenda Jeugd en de toenemende kosten van zorg vragen om een krachtig preventief aanbod.

Wij hebben u door middel van eerdere raadsinformatiedocumenten geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot het proces. In februari 2024 hebben wij u middels een RID (198-9) geïnformeerd over de visie voor de heroriëntatie. Deze lichten we hieronder nogmaals toe.

Door de verschillende gesprekspartners en verschillende situaties, waarbij belangentegenstellingen een rol spelen, vereist het proces en zorgvuldige en redelijke aanpak. Dit maakt het proces complex. Op basis van de visie en de uitgangspunten hebben we vier verschillende scenario's opgesteld waarmee we de visie vorm kunnen geven. Dit heeft door het complexe proces meer tijd gekost.

In dit RID informeren wij u over het voorkeursscenario en lichten wij deze inhoudelijk toe. Wij herhalen de belangrijkste uitgangspunten van de visie en werken we het voorkeursscenario uit met argumenten en kanttekeningen.

**Visie op de heroriëntatie dorpshuizen en de Bolder**
Op grond van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning valt het sociaal cultureel werk van de dorpshuizen onder de volgende doelen van de wet:

- Het bevorderen van sociale samenhang, de mantelzorg, het vrijwilligerswerk en de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente, alsmede voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld;
- Het ondersteunen van de zelfredzaamheid en de participatie van personen met een beperking of met chronische, psychische of psychosociale problemen, zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving.

De inzet van dorpshuizen, als instrument, is belangrijk voor de sociale samenhang en de leefbaarheid in de kernen. We willen een transparante en goede aanpak om de sociale basis in alle kernen te versterken en in stand te houden. Daarvoor is onder andere een goede samenwerking tussen betrokken partijen nodig, maar ook expertise met betrekking tot het sociaal cultureel werk.

Een brede visie voor het sociaal (cultureel) werk omvat het streven naar het verbeteren van het welzijn en de levenskwaliteit van individuen, gezinnen en gemeenschappen. Dit houdt onder meer in: het bevorderen van sociale rechtvaardigheid, het versterken van kwetsbare groepen, het creëren van inclusieve gemeenschappen, het faciliteren van sociale verandering en het bevorderen van zelfredzaamheid en empowerment.

De kernen zijn bovendien een belangrijk deel van de identiteit van Waterland. Daarin willen we investeren.

**Uitgangspunten heroriëntatie en keuze voorkeursscenario**
Voor het opstellen van de scenario's is uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- Bovengenoemde visie op het sociaal-cultureel werk;
- De resultaten van de inventarisatie met de dorpshuizen en de Bolder;
- De heroriëntatie moet budgettair neutraal kunnen worden uitgevoerd.

Dit heeft geresulteerd in vier scenario's:

1. Verdeling van alle middelen in een dorpshuisfonds (bedrag per inwoner). Ieder dorpshuis is zelf verantwoordelijk voor het sociaal-cultureel werk;
2. Sociaal cultureel werk aanbesteden en een deel van de middelen inzetten voor een dorpshuisfonds (bedrag per inwoner);
3. Alle middelen overhevelen naar De Bolder om het sociaal-cultureel werk in alle kernen op te zetten. Voorwaarde is dat alle overige dorpshuizen akkoord zijn om de uitvoering volledig bij de Bolder neer te leggen;
4. De Bolder voert het sociaal-cultureel werk uit naar alle dorpshuizen. Daarnaast hebben de dorpshuizen de beschikking over een dorpshuisfonds (beperkt bedrag per inwoner).

**Toelichting voorstel heroriëntatie dorpshuizen en de Bolder**
De heroriëntatie zoals omschreven in het voorkeurscenario hieronder bestaat uit twee onderdelen. Het sociaal cultureel werk aanbesteden en een dorpshuisfonds op inwonersaantal, zie scenario twee en bij argumenten de verantwoording van deze keuze. Hieronder worden de onderdelen toegelicht.

*Sociaal cultureel werk aanbesteden*
Het voorstel is door de herverdeling van de huidige financiële ondersteuning aan dorpshuizen en de Bolder één budget voor sociaal-cultureel werk te creëren, waarmee wij een aanbesteding via TenderNed uitzetten. Het uitgangspunt is dat we alleen het sociaal cultureel werk gaan aanbesteden en de verwachte kosten te baseren op de huidige kosten voor sociaal cultureel werk (inclusief KANS: kinderactiviteiten na school). Er zijn meerdere competente organisaties die sociaal cultureel werk professioneel kunnen uitvoeren (bijvoorbeeld Clup Welzijn Purmerend en Stichting Club en Buurthuiswerk Edam-Volendam).

De externe organisatie die de aanbesteding gegund krijgt zal de Bolder (gebouw) als 'thuisbasis' huren van de gemeente. Deze organisatie wordt niet belast met het beheer van het gebouw. Dit staat los van deze aanbesteding.

*Dorpshuisfonds op inwonersaantal*
Uitgaande van het totaal beschikbare bedrag (zie financiële toelichting) blijft een budget over dat middels een bijdrage op inwonersaantal transparant beschikbaar gesteld kan worden aan alle dorpshuizen.

**Overwegingen voor het voorkeursscenario**
Onderstaande overwegingen hebben geleid tot de selectie en verdere uitwerking van het voorstel.

**Argumenten**
*Dit voorstel doet het meeste recht aan alle wensen.*
Het voorstel voorziet in volwaardig sociaal-cultureel werk in alle kernen en een transparante verdeling van de middelen die beschikbaar gesteld worden voor de instandhouding van ontmoetingsplekken in de dorpshuizen. Dit draagt bij aan het realiseren van onze visie dat ontmoetingsplekken een belangrijke rol spelen in de sociale samenhang en de leefbaarheid in de kernen. En het geeft ons meer regie op het sociaal cultureel werk.

*Met dit voorstel voorkomen wij verschillende percepties over de financiële ondersteuning aan dorpshuizen.*
De huidige financiële ondersteuning is niet transparant en niet evenredig. Dit geeft een vertekend beeld van de financiële ondersteuning van zowel De Bolder als de dorpshuizen. Dit wekt de indruk dat de Bolder wel subsidie ontvangt voor activiteiten, terwijl de andere dorpshuizen het idee hebben hetzelfde te doen, maar zonder financiële ondersteuning.
Door het sociaal cultureel werk aan te besteden aan een externe organisatie valt dit volledig buiten de financiële ondersteuning aan de dorpshuizen.
Daarnaast wordt er door het opzetten van een dorpshuisfonds een evenredig en transparant beeld van de financiële ondersteuning aan dorpshuizen gerealiseerd.

*Het aanbesteden van het sociaal cultureel werk biedt een aantal mogelijkheden.*
Met het aanbesteden van het sociaal cultureel werk aan een organisatie verwachten wij een aantal verbeteringen te kunnen doorvoeren:

1. Expertise: Externe organisaties kunnen gespecialiseerde kennis en ervaring bieden op het gebied van sociaal cultureel werk, waardoor de kwaliteit van de dienstverlening kan toenemen.
2. Kostenbesparing: Uitbesteding kan kostenbesparend zijn doordat externe organisaties mogelijk efficiënter kunnen werken en schaalvoordelen kunnen realiseren.
3. Flexibiliteit: Externe organisaties kunnen flexibel inspelen op veranderende behoeften en omstandigheden, waardoor de gemeente beter kan anticiperen op nieuwe uitdagingen of kansen.
4. Risicovermindering: Door het uitbesteden van sociaal cultureel werk kan een gemeente bepaalde risico's, zoals personeelsbeheer en juridische verantwoordelijkheden, overdragen aan de externe partij.
5. Focus op kernactiviteiten: Het uitbesteden van niet-kernactiviteiten zoals sociaal cultureel werk stelt de gemeente in staat om zich meer te concentreren op haar kerntaken en strategische doelstellingen.

*Aanbesteding helpt bij een passende aansluiting op de visie en de lokale behoeften.*
Door het aanbesteden kan de gemeente het programma van eisen opstellen op basis van de visie en de wensen en behoeften in de verschillende kernen.
Ook is de aanbesteding gericht op de wens om de samenwerkingsverbanden tussen verschillende organisaties en belanghebbende te versterken en een geïntegreerde aanpak van welzijn te bevorderen.

In het programma van eisen nemen we onder andere op dat het sociaal cultureel werk in gemeente Waterland volwaardig in samenwerking met betrokken organisaties, in het voorliggend veld, opgezet dient te worden. En waar nodig middelen/activiteiten ingezet moeten worden om het sociaal cultureel werk te faciliteren, te continueren en het netwerk met betrokken ketenpartners en dorpshuizen te onderhouden.

**Kanttekeningen**

*Om de aanbesteding van het sociaal cultureel werk en het inrichten van een dorpshuisfonds, is er een zorgvuldige en coördinerende aanpak vanuit de gemeente vereist.*

Het is belangrijk dat de gemeente zorgvuldige voorbereidingen treft om het voorstel uit te voeren. De aanbesteding vraagt de nodige inzet en capaciteit. Daarnaast zal er ruimte vrij gemaakt worden om het proces te coördineren en het dorpshuisfonds te realiseren. Er zal hierbij draagvlak en betrokkenheid gecreëerd moeten worden. Bijvoorbeeld door dorpsraden, de adviesraad en de dorpshuisbesturen te betrekken.
Dit vraagt om een projectmatige aanpak om de transitie naar een nieuwe werkwijze vorm te geven.

*De huidige financiële situatie van de gemeente maakt dat wij moeten uitgaan van budgetneutraliteit.*
We hebben gezocht naar een manier om hoogwaardig sociaal-cultureel werk in alle kernen aan te bieden, uitgaand van budgetneutraliteit.
Gelet op de opgaven die wij als gemeente hebben op het preventieve vlak, om de sociale samenhang te bevorderen en de leefbaarheid te vergroten, is zoveel mogelijk geprobeerd aan te sluiten bij deze opgaven en het huidige budget voor het sociaal cultureel werk en KANS-activiteiten.
Mogelijk kan een externe organisatie voor het sociaal cultureel werk gebruik maken van schaal-voordelen, echter is dit geen garantie.

*Het herverdelen van de huidige financiële ondersteuning kan niet op korte termijn worden gerealiseerd.*
Het herverdelen van de middelen is niet eenvoudig, want zowel de huidige subsidie aan de Bolder als de bijdragen aan de andere dorpshuizen wijzigt. Dit heeft (juridische) gevolgen voor alle organisaties. Op basis van de Algemene wet bestuursrecht (art. 4:51 Awb) kan een subsidie binnen een redelijke termijn, bij gewijzigde omstandigheden en inzichten, worden beëindigd. Wat een redelijke termijn is, wordt in overleg met de betrokken partij afgestemd. Door de lange subsidierelatie die wij met de Bolder hebben, moeten we rekening houden met een langere afbouwregeling van de subsidie. Op basis van de urgentie van de ontwikkelingen en jurisprudentie gaan we uit van een afbouwregeling die twee á drie jaar in beslag neemt. De redelijkheid van een passend afbouwtermijn moet in afstemming worden bepaald. We zorgen voor een zorgvuldige toelichting op de veranderende omstandigheden en inzichten die tegen de voortzetting van de subsidie zijn.
Met de dorpshuizen is er geen subsidierelatie, maar een relatie op basis van huur- en gebruikers-overeenkomsten. In deze overeenkomsten zijn opzegtermijnen (ruim drie maanden) opgenomen. Ook hier is het essentieel dat wij dit proces zorgvuldig doorlopen en afstemmen met de dorpshuizen, zodat er draagvlak blijft voor dit voorstel.

*Het opzetten van een dorpshuisfonds gaat gepaard met vastgestelde kaders/beleidsregels.*
Omdat de huur-/gebruiksovereenkomsten conform dit voorstel zijn opgezegd, moeten de afspraken anders worden vastgelegd. Het dorpshuisfonds is een subsidieverstrekking. Om bijvoorbeeld de rechtmatigheid te kunnen waarborgen dient de verstrekking van een financiële bijdrage getoetst te worden. De toekenning is gebaseerd op thema's en op de functie van een buurthuis/dorpshuis die bijdragen aan de versterking van de sociale basis in de gemeente. Hierdoor wordt de verantwoording van de financiële ondersteuning aan dorpshuizen gedekt.
Deze kaders worden verder uitgewerkt in beleidsregels voor het dorpshuisfonds, onder de Algemene subsidieverordening van gemeente Waterland 2021.

<u>Kaders voor de functie van een buurthuis/dorpshuis</u>

- <u>Sociale cohesie en samenredzaamheid:</u> Activiteiten die bijdragen aan verbindende activiteiten voor alle inwoners in een kern ten gunste van de sociale cohesie en samenredzaamheid in de kern. Hierdoor leren mensen elkaar kennen en zien mensen (weer) om naar elkaar. Ook de activiteiten die door verenigingen en stichtingen in het dorpshuis worden georganiseerd dragen hieraan bij.
- <u>Het tegengaan van eenzaamheid</u>: Open inloop en laagdrempelige activiteiten die bijdragen aan de ontmoeting van kwetsbare inwoners uit de kern en aan de bestrijding van eenzaamheid.
- <u>Het bieden van een fysieke ruimte:</u> Het bieden van een fysieke ruimte aan alle inwoners en maatschappelijke organisaties ten behoeve van laagdrempelige activiteiten gericht op ontspanning, vermaak, fysieke en mentale gezondheid, beweging en zelfontplooiing.

- Het faciliteren van vrijwilligersbeleid: Het uitvoeren van een door het dorpshuis/buurthuis bestuur vastgesteld vrijwilligersbeleid ten aanzien van werving, training, waardering en behoud van vrijwilligers van het dorpshuis/buurthuis. Een onkostenvergoeding of een jaarfeest zijn voorbeelden van de waardering. Daarnaast kunnen kosten die te maken hebben met de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt subsidiabel zijn (zoals loonkostensubsidie).
- Signalering en verwijzing: Het maken van samenwerkingsafspraken met welzijnsorganisaties ten aanzien van signalering en doorverwijzing van sociale vraagstukken vanuit de kern of van individuele inwoners.

**Hoe zit het proces er verder uit?**
Hieronder wordt de voorgenomen planning voor de realisatie van de heroriëntatie weergegeven. De planning is afhankelijk van de snelheid waarmee inzet en capaciteit vrij gemaakt kan worden voor dit project (intern dan wel externe inhuur).

| *Prognose realisatie* | *Stap* |
|---|---|
| *Q3-Q4 2024* | - Informeren dorpshuizen en de Bolder (schriftelijk en mondeling).<br>- Afstemming afbouwregeling subsidie. |
| *Q1-Q2 2025* | - Sociaal cultureel werk en gebouwbeheer scheiden. |
| *Q3-Q4 2025* | - Constructie dorpshuisfonds opzetten.<br>- De vaststelling van beleidsregels realiseren. |
| *2026/2027* | - Voorbereidingen aanbesteding (visie, programma van eisen en wettelijke kwaliteitsvereisten)<br>- Uitvoering aanbesteding sociaal cultureel werk |

**Financiën**
Huidige middelen
Voor de herverdeling van alle middelen hebben we de budgetten voor de huurkosten van ontmoetingsruimtes aan dorpshuizen Ilpendam, Het Trefpunt (Marken) en De Draai (Broek in Waterland) en de subsidie voor het sociaal cultureel werk en KANS-activiteiten bij elkaar verzameld.

Het totaalbedrag komt neer op ruim € 370.000,-. Hieruit moet de aanbesteding van het sociaal cultureel werk en het dorpshuisfonds worden gedekt.

*Verdeling budget voor aanbesteding en dorpshuisfonds*
In verband met de budgetneutraliteit en de mogelijkheid om een efficiencyslag te kunnen maken met een aanbesteding, rekenen wij voor de aanbesteding ongeveer € 240.000,-.
Er blijft dan een bedrag van ruim € 130.000,- over voor het dorpshuisfonds. Dit verdelen wij op basis van een bedrag per inwoner over de verschillende dorpshuizen. Dit bedrag is afhankelijk van de aanbesteding en kan hoger worden als de aanbesteding mee valt.

Op basis van de huidige totale financiële ondersteuning zou een bijdrage van € 0,62 per inwoner passen binnen het budget. Ieder dorpshuis ontvangt, na aanvraag van een bijdrage, € 0,62 per inwoner van de desbetreffende kern. Het bedrag kan hoger uitvallen als we meer inzage verkrijgen in het beheer en huurinkomsten.

Bovenstaande betreft een voorlopige berekening en is gebaseerd op de huidige financiële ondersteuning en voorlopige inventarisatie. De bedragen kunnen na verdere uitwerking van het voorstel afwijken.

Voor de volledigheid hebben we de financiële paragraaf bijgesloten. Hierin zijn de bedragen in overzichten weergegeven.

In september praten wij de raad graag bij over het voorstel. We zullen een afspraak inplannen bij de griffie.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders,

drs. E.G.H. Dijk MPM
gemeentesecretaris/algemeen directeur

drs. M.C. van der Weele
burgemeester

Bijlage(n):
Financiële paragraaf heroriëntatie dorpshuizen en de Bolder